

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Esityksen mukaisesti säästöt toteutetaan siirtämällä kuluja valtiolta kunnille, jolloin tosiasiallisesti ei synny säästöjä julkiseen talouteen – maksaja on vain eri. Kun lopetetaan kotoutumislain mukainen perustoimeentulotuen korvaaminen kokonaan vuodesta 2025 alkaen, on sillä taloudellinen vaikutus erityisesti niihin kuntiin, joissa on paljon kotikuntamerkinän hakeneita tilapäisen suojelun asiakkaita, jotka ovat pääasiassa toimeentulotuella. Tilapäisen suojelun asiakkaiden kuntaan siirtymiseen ei kunnalla ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Isoin leikkaus kohdistuu alle 7-vuotiaiden laskennalliseen korvaukseen. Tällä hetkellä alle 7-vuotiaiden laskennallisilla korvauksilla on tuettu varhaiskasvatusta niin, että sinne on voitu palkata lisäresurssia etenkin alkuvaiheeseen. Vaikka kotoutumislaissa ei suoraan määritellä tehtäviä juuri tälle kohderyhmälle, tulee kuitenkin huomioida, että esimerkiksi kiintiöpakolaisryhmän tullessa kuntaan on kunnan järjestettävä varhaiskasvatustalut perheille, jotta vanhemmat pääsevät kotoutumiskoulutukseen. Vieraskielisen lapsen aloittaminen varhaiskasvatuksessa on aina iso juttu niin itse lapselle, vastaanottavalle ryhmälle kuin koko henkilöstölle. Mikäli laskennallisiin korvauksiin kohdistetaan esitetyn mukainen leikkaus, heikentää se kuntien mahdollisuutta palkata lisäresurssia erityisesti alkuvaiheessa, jolloin sille olisi isoin tarve. Kiintiöpakolaisryhmän tullessa kuntaan voi se tarkoittaa sitä, että yhtäkkiä ryhmään tulee jopa viisi varhaiskasvatusikäistä vieraskielistä lisää. Uuteen maahan muuttaminen ja varhaiskasvatuksen aloittaminen on isoja muutoksia lapsen arjessa, ja siihen tarvitaan lisätukea. Tässä vaiheessa vuotta on ensi vuoden talousarviosuunnittelu jo todella pitkällä ja kunnissa on laskettu arvio saatavista korvauksista nykyisten korvaussummien mukaan.

Lapsen ollessa varhaiskasvatuksessa tulisi hänen kielen oppimiseensa kiinnittää erityistä huomiota, jotta kielitaito kehittyy auttavasta riittävään tasoon. Nykyresursseilla vieraskielisen lapsen tukeminen yleisen tuen piirissä ei ole mahdollista. Erityisesti tämän ikäryhmän laskennallisiin kohdistuva radikaali leikkaus tulee vaikuttamaan niin, että lapset siirtyvät huonommalla kielitaidolla perusopetukseen, missä haasteet ovat varhaiskasvatusta isompia tiedollisia haasteita. Alkuvaiheen

tukeen tulisi panostaa niin, että lapset saavat jo varhaiskasvatuksessa riittävästi S2-opetusta ja yhdenvertaisemman alun koulupolulle.

Esityksen perusteluissa sanotaan, että laskennallisten korvausten leikkaus ei vaikuttaisi tarjottavien palveluiden laatuun, esimerkiksi koulutukseen. Tosiasiallisesti kunnat ovat käyttäneet laskennallisia nimenomaan näiden palveluiden tukemiseen ja leikkaukset vaikuttavat väistämättä siihen, minkä verran resurssia on käytettävissä.

Kun perustoimeentulotuen korvaamisen lopettamisen säästövaikutukset toteutuvat vuodesta 2026 lukien, tulee pitää huoli siitä, että laskennallista korvausta tosiasiallisesti korotetaan vuosina 2026-2028.

Mikäli kunnille kohdistuu selkeitä leikkauksia korvauksiin, on tällä vaikutus väistämättä kuntien halukkuuteen ottaa vastaan esimerkiksi kiintiöpakolaisia.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Tosiasiallisesti kumottaviksi esitetyt pykälät eivät vähennä kuntien työtä millään tavalla. Vaikka velvoitteista kotoutumisohjelman asiakirjan laatimisesta ja muusta suunnittelu- ja seurantatyöstä luovuttaisiin, ovat ne kuitenkin olennainen osa kuntien toimintaa silloin, kun kotoutumista edistävää työtä halutaan tehdä vaikuttavasti ja nopeasti (kuten uusi kotoutumislaki edellyttää).

Mikäli laista poistetaan monialaiset osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviot sekä kotoutumissuunnitelmat, on riskinä se, että kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö ei suju toivotulla tavalla, kun velvoitetta sellaisten laatimiseen ei ole. Yhteistyöhön toki kannustetaan, mutta resurssivajeessa on helppo karsia niistä, minkä laki ainoastaan mahdollistaa, ei velvoita.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Suunnittelu- ja seurantatehtävien näennäinen keventäminen ei tosiasiallisesti tuo säästöjä. Kunnilta ollaan poistamassa raportointivastuu ELY-keskuksiin, jolla osaltaan kevennettäisiin kuntien tehtävää. Raportoinnin piiriin kuuluvat kotoutumisen edistämisen tavoitteiden saavuttaminen, toimenpiteiden toteutuminen, palveluiden saavutettavuus, rahoituksen tason riittävyys ja vaikuttavuuden seuranta. Hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan, ettei ole olemassa tarkkaa tietoa siitä, miten kunnat laskennallisia korvauksia käyttävät. Raportointivastuun poistaminen tarkoittaa sitä, ettei sellaista tietoa jatkossakaan ole saatavilla, jotta voitaisiin arvioida, ovatko korvaukset linjassa kunnille aiheutuviin kustannuksiin.

